

(ON)BEKENDE LONDERZELENAARS

Het verhaal van een speurtocht naar de broers Eugène en Firmin Van de Velde

A. Van Schel

Een zoektocht naar mensen en hun tijd kan op een eigenaardige manier beginnen, het zoeken kan laat – soms te laat – van start gaan en als het wat tegengaat, kan het uitdraaien op een open einde. Zo liep het met het speuren naar de gebroeders Van de Velde.

In het boekje “Londerzeel Sint-Jozef 1871-1971” (blz. 49) staat op het gezag van mondelinge overlevering, blijkbaar hoofdzakelijk door dorpsonderwijzers doorverteld, opgetekend:

“Twee zonen van meester August Van de Velde maakten naam in de wereld van de muziek. Eugeen, geboren op 18 november 1883 in het kosterhuis van St.-Jozef, en Firmin, geboren op 5 mei 1888, die later naar Ierland uitweek en er lange tijd organist was van de kathedraal van Dublin.”

Van kritische zin heeft de mondelinge overlevering weinig blijk gegeven, want Firmin wordt hier bestempeld als organist van de kathedraal van Dublin (welke dat ook geweest mag zijn), terwijl anderen wel eens de kathedraal van Dundalk of de kathedraal van Limerick als standplaats vermeldden. Dat riep wat vraagtekens op en nog in de jaren 70 leidde onze tocht van de parochiearchieven van Sint-Jozef – waar helemaal niets te vinden was – naar Ierland.

In de kathedralen van Dublin (St Patrick’s Cathedral en Christ Church Cathedral, beide van de Church of Ireland, en de katholieke St Mary’s Pro-Cathedral) noch in de kathedraal van Dundalk en het archief van het County Museum aldaar vonden we ook maar enig spoor van een Van de Velde. In Dundalk ontmoetten we wel een Vlaamse organist, Jan Van Dessel, zoon van Michel Van Dessel (St.-Katelijne-Waver 1899 – Dundalk, Co. Louth, Ireland 1974), die ons verzekerde dat het in de eerste decennia van de 20ste eeuw in Ierland krioelde van Vlaamse musici. Toch vonden we een jaar later in Limerick en in het Groot Seminarie van Maynooth nog steeds geen geschikte informatie. Zo verdween de belangstelling stilletjes op de achtergrond.

Bijna 20 jaar later komt het zoeken opnieuw op gang door een vraag van mevrouw F. Roquet uit Hoogdele. Zij werkt aan een naslagwerk over Vlaamse componisten en heeft honderden boeken en tijdschriften uitgevlooid, zodat ze een aantal gegevens over zowel Eugeen als Firmin Van de Velde heeft kunnen samenstellen, maar daarover verder.

Nieuwe mogelijkheden van het internet moeten ons helpen de biografische en bibliografische gegevens te vervolmaken. Via het internet raken we in contact met Adrian Gebruers, Director of Music, St Colman’s Cathedral in Cobh (spreek uit: kouv; nabij Cork in het zuiden van Ierland). Hij is de zoon van Staf Gebruers (Antwerpen 1902 – Cobh 1970). Staf Gebruers vertrok in 1924 naar Ierland en werkte er als organist, kapelmeester en beiaardier van de St Colman’s Cathedral in Cobh en als muziekleraar in het seminarie van trappisten in Mount Melleray (Co. Waterford). Zoon Adrian is organist-kapelmeester en beiaardier van de St Colman’s Cathedral te Cobh en President van de World Carillon Federation. Deze Adrian doet wat opzoekwerk en meldt het volgende:

(vertaald) “Firmin Van de Velde kwam naar Ierland in 1910 en was organist van de St Joseph’s Redemptorist Church Dundalk tot 1912. Van daar verhuisde hij naar Galway en was organist van de St Nicholas’ Pro-Cathedral tot 1919. Dan verhuisde hij naar de St Alphonsus’ Redemptorist Church in Limerick en bleef er tot 1935. Vandaar ging hij naar de St Senan’s Church Kilrush waar hij bleef tot 1952. Het is niet duidelijk of hij in dat jaar stierf ofwel terugkeerde naar België.”

Bovendien verwijst Gebruers ons naar mensen in Vlaanderen die opzoekingswerk doen naar Vlaamse organisten in het buitenland, namelijk de Kempense Cultuurkring in de abdij van Tongerlo. Zo

belanden we bij broeder Bert Leo Bortier, die ons het boekje van zijn overleden medebroeder Herman Kerstens bezorgt (Vlaamse organisten sinds 1900 in het buitenland, uitgave Kempense Cultuurkring, Norbertijnerabdij van Tongerlo, 2002). Daarin lezen we op blz. 26:

“VAN DE VELDE, Firmin. Geboren te Londerzeel St.-Jozef in 1888. Hij staat vermeld in de oud-leerlingenlijst van het Lemmensinstituut 1898-1929. In 1909 behaalde hij zijn diploma met grote onderscheiding. Hij was een klasgenoot van Achilles Bragers. Hij werd organist in de kathedraal van Limerick (Co. Limerick) in Ierland, waar ook Jozef Bellens organist werd.”

Tussen haakjes: Petrus Achilles Bragers werd geboren te Opwijk in 1887 en overleed in de USA in 1954. Jozef Bellens kwam uit Meer bij Hoogstraten (1876-1939), was in 1897 organist en kapelmeester in het redemptoristenklooster te Limerick, “waar ook Firmin Van de Velde actief was.” Bellens keerde in 1919 terug naar België. Hieruit blijkt dat Van de Velde niet in de kathedraal van Limerick werkte, maar in het klooster van de redemptoristen.

Navraag bij het Lemmensinstituut in Leuven levert geen informatie op.

Ondertussen hebben we via internet (www.brainyhistory.com) wat over Eugeen Van de Velde gevonden: (vertaald) Vlaams musicoloog, criticus en componist van o.a. In Tempore Belli, geboren 16 november 1883, overleden op 64-jarige leeftijd op 14 maart 1958. Op een andere plaats staat “op 72-jarige leeftijd”. In beide gevallen: leren tellen!!!

Over Firmin Van de Velde hebben we tenslotte nog contact gehad met baron George Minne (°St.-Martens-Latem 1929, kleinzoon van beeldhouwer Joris baron Minne) die in 1956 Firmin Van de Velde opvolgde in Kilrush. Minne vertelt dat Firmin een dochter had die “nogal ziek was in het hoofd”, door die problemen kreeg hij een beroerte en kon door zijn verlamming zijn beroep als organist niet meer uitoefenen. Baron Minne nam zijn taak in Kilrush over in 1956, maar weet niet wat er daarna met Firmin gebeurd is.

Tijd voor een stand van zaken over wat we tot nu weten over de gebroeders Van de Velde.

Van de Velde, Eugène “Eugeen”
18 (16?) november 1883 – 14 maart 1958
(met dank aan F. Roquet)

Zanger, koordirigent, recensent, componist.

Zijn vader was August(inus) Van de Velde, afkomstig van Duffel, die in 1877 koster-organist werd van de nieuwe parochie (1871) Sint-Jozef in de nieuwgebouwde kerk (1876).

Zodoende werd Eugène gedrield in de notenleer en piano. Hij stond bekend als zijnde een handig prima-vista-lezer. (red.: prima vista = op het eerste gezicht, dus onmiddellijk van het blad lezen) Van zijn zeven jaar was hij voorzanger in de kerk.

Hij studeerde humaniora aan het Klein-Seminarie te Mechelen, waar hij vriendschap sloot met Jules Van Nuffel en waar hij regelmatig optrad als baritonsolo in de a-capellaconcerten. Samen met J. Van den Eynde, J. Opsomer, E. Hullebroeck, J. Ryelandt en De Smet vormde hij een zangminnend groepje.

Hij werd lid van het Pius X-Koor te Brussel en door een toeval werd hij aangesteld tot muziekbestuurder van die maatschappij (1909). Hij legde zich als autodidact toe op het bestuderen van de meerstemmige muziek; zo las hij nagenoeg alles wat er over de polyfonisten geschreven is en ondervroeg hij ook de uitheemse meesters uit de Renaissancetijd. Zowel Lassus als Palestrina, Pretorius als Goudimel, Vittoria als Byrd en Arcadelt liet hij te Brussel, waar hij inmiddels de Schola Cantorum gesticht had, aan de beurt komen. Ook stonden werken van Deprez, Van Okeghem, Willaert, De Rore, De Monte, Waelrant, Obrecht, Sweelinck enz. op zijn programma.

Hij bestudeerde op eigen houtje Engels, Duits en Italiaans en bracht de meeste van die composities in de oorspronkelijke talen. Zo zongen zij op een bijzonder concert voor de

“Belgische Bibliophielen” een reeks oude composities, uitsluitend gezet op teksten van de grote Ronsard. Hij verwierf de grootste onderscheidingen met middeleeuwse muziek, niet alleen in België, maar ook in wedstrijden van Rijsel, Brest, Reims, Parijs enz.

Daarnaast was hij muzikrecensent van “De Standaard”.

Ook als toondichter is Eugène Van de Velde bekend, al is zijn oeuvre eerder beperkt. Buiten enkele motetten, koraalmelodieën en mannenkoren heeft hij toneelmuziek geschreven voor verscheidene stukken uit het repertorium van het Vlaamse Volkstoneel: Waar de ster bleef stille staan, De Hemelvaart van Marietje Hemelzoet, Don Quichot, evenals voor het stuk van Ghéon: La vie profonde de Saint François d’Assise. Die medewerking bestaat grotendeels uit koren, met of zonder tekst.

Eugène is overleden op 14 maart 1958.

Firmin Van de Velde
(5 mei 1888 - ?)
(notities A. Van Schel)

Firmin Van de Velde is de tweede zoon van August(inus) Van de Velde, vanaf 1877 koster-organist van de nieuwe Sint-Jozefkerk van Londerzeel Sint-Jozef. Firmin werd geboren op 5 mei 1888.

Hij studeerde aan het Lemmensinstituut, dat in 1879 door Nicolas-Jacques Lemmens als kerkmuziekschool in Mechelen opgericht was, en promoveerde daar in 1909 met grote onderscheiding.

Al in 1910 – hij was dan 22 jaar – emigreerde hij naar Ierland. Het katholieke Ierland is dicht bezaaid met kloosters en kerken, o.a. van de redemptoristen, een orde die in 1732 gesticht werd door Alph. De Liguori (de orde van de Allerheiligste Verlosser wordt ook “liguoristen” genoemd). In de St Joseph’s Redemptorist Church van Dundalk wordt Firmin organist van 1910 tot 1912. Dan verhuist hij naar Galway en blijft tot 1919 organist van de St Nicholas’ Pro-Cathedral. Van Galway verhuist hij naar Limerick, hij wordt er organist van de St Alphonsus’ Redemptorist Church en blijft daar tot 1935. In dat jaar trekt hij naar Kilrush en is daar tot 1952 organist van de St Senan’s Church.

Blijkbaar gaat het in zijn familiaal leven niet zo voorspoedig, hij krijgt een beroerte en kan door een verlamming zijn beroep van organist niet langer uitoefenen. In 1956 wordt hij opgevolgd door baron Georges Minne, afkomstig uit St.-Martens-Latem.

Wat er intussen en ook nadien met Firmin Van de Velde is gebeurd, blijft voorlopig een open vraag.

*Elke bijkomende informatie die lezers vinden over beide Londerzeelse kunstenaars
wordt door de redactie met grote dank aanvaard.*

Het boek “Lexicon Vlaamse componisten geboren na 1800” door Flavie Roquet verschijnt in december 2007 bij Roularta Books in Roeselare. Hardback met stofwikkkel, 900 blz., leeslint, formaat 240 x 168 mm. Voorintekenprijs € 63,00, vanaf 1 oktober € 72,00.

Bestellen kan door betaling van € 63,00 + € 5,00 verzendkosten op rekening 551-3526100-25 van Roularta Books, Meiboomlaan 33 te 8800 Roeselare.